فارسی ششم · درس ۳

بستهٔ جامع تکلیف و کاربرگ
درس سوم: هوشیاری

املا · واژگان · دانش زبانی (هجا و خوانش) · شعر «سخن» · درک مطلب · تصمیم‌گیری · نگارش · تکلیف خانه · آزمونک

۱۷	۹	۱۰	۵
صفحه کاربرگ	کاربرگ	پرسش آزمونک	بیت برای حفظ

این بسته شامل چیست؟

- **راهنمای معلم** — برنامهٔ تکلیف دو هفته‌ای، بازخورد سریع و جدول ارزیابی
- **کاربرگ‌ها** — ۱۷ صفحه کاربرگ و تکلیف آمادهٔ چاپ برای دانش‌آموز
- **پاسخنامه** — پاسخنامهٔ کامل برای تصحیح سریع یا خودتصحیحی دانش‌آموز
- **ثبت تکالیف** — جدول ثبت تکالیف کلاس

راهنمای ستاره‌ها

- ★☆☆ **پایه** — برای همهٔ دانش‌آموزان
- ★★☆ **تقویتی** — کمی فکر و تمرین بیشتر
- ★★★ **چالش** — برای دانش‌آموزان قوی‌تر؛ انجام آن برای همه لازم نیست

مبنای این بسته: متن «هوشیاری»، درک مطلب، دانش زبانی (هجا و خوانش درست واژه‌ها)، شعر «سخن» (بخوان و حفظ کن) و «خوانش و فهم» کتاب فارسی ششم (صفحه‌های ۲۶ تا ۳۱). فعالیت‌ها از نوع «بساز، دسته‌بندی کن، پیدا کن، طراحی کن» هستند؛ نه رونویسی.

راهنمای معلم (۱): چطور از این بسته استفاده کنیم؟

اهداف یادگیری و برنامهٔ پیشنهادی تکلیف

راهنمای معلم

اهداف یادگیری درس

۱ املای واژه‌های درس (قصد، زلال، حرارت، اژدها، مجال، منبع، افسوس، ظرف، ...) و واژه‌های هم‌آوا (صواب/ثواب، عرض/ارض، خواست/خاست) را درست بنویسد.

۲ معنی واژه‌های تازه را بداند و در جمله به کار ببرد.

۳ واژه‌ها را به هجا تقسیم کند و بداند چرا بعضی واژه‌ها را باید با توجه به معنی و جمله درست خواند (پَر/پُر، گَرد/گِرد، مَلِک/مُلک/مَلَک).

۴ داستان «هوشیاری» را بازگو کند، علت و معلول رویدادها را پیدا کند و پیام «پشیمانی سودی ندارد» را به زندگی خودش ربط بدهد.

۵ معنی شعر «سخن» را بفهمد و آن را حفظ کند.

برنامهٔ پیشنهادی تکلیف (دو هفته، هر روز ۱۰ تا ۱۵ دقیقه)

روز	کاربرگ	دقیقه	هدف کوتاه	کار معلم در کلاس (حدود ۳ دقیقه)
۱	کاربرگ ۱ (املا) — الف، ب و ج	۱۰	تمایز واژه‌های هم‌آوا و غلط‌یابی	پاسخنامه را به دانش‌آموزان بدهید؛ هرکس با مداد قرمز خودش را تصحیح کند.
۲	کاربرگ ۳ (جدول متقاطع، جدول مخفی، معنی و هم‌خانواده)؛ یک یا دو صفحه به انتخاب معلم	۱۵	ساخت معنی واژه‌ها در ذهن	سه واژه را روی تخته با معنی مرور کنید.
۳	کاربرگ ۴ (هجا، خوانش درست، کارت‌های هجا)	۱۵	تقسیم واژه به هجا و خواندن درست	چند واژه را با هم دست بزنید و هجا بشمارید.
۴	کاربرگ ۵ (شعر «سخن») و ۶ (درک مطلب)	۱۵	درک شعر و داستان	سؤال‌های «سؤال‌ساز» را در گروه‌های دونفره عوض کنند.
۵	کاربرگ ۷ (علت و معلول، ایستگاه تصمیم‌گیری، نگارش)؛ یک یا دو صفحه به انتخاب معلم	۱۵	استدلال، تصمیم‌گیری و نوشتن	یک موقعیت کلاسی واقعی را با چهار گام «ایست، بپرس، فکر کن، تصمیم بگیر» بررسی کنید.
۶ تا ۱۰	تکلیف خانه (کاربرگ ۸): دفتر «ایست و فکر» (۵ روز)، حفظ ۵ روزهٔ شعر و هجاشکار	۵ تا ۱۰ در روز	تمرین پراکنده، حفظ شعر و ربط به زندگی	پس از پایان دفتر، بازخورد کوتاه بدهید و چند شعر را شنیداری بپرسید.
پایان هفتهٔ دوم	مرور: املای کاربرگ ۲ + بازخوانی شعر از حفظ + آزمونک (کاربرگ ۹)	۱۵	مرور فاصله‌دار و سنجش	آزمونک را بدون نگاه به کتاب انجام دهند.

اگر وقت کمتر است: کاربرگ‌های ۱ (املا)، ۴ (هجا و خوانش) و ۶ (درک مطلب) را انتخاب کنید و آزمونک را آخر برنامه بدهید.

نکتهٔ چاپ: کاربرگ‌ها روی A4 و سیاه‌وسفید هم قابل استفاده‌اند. کاربرگ ۴ (صفحهٔ کارت‌های هجا) را روی کاغذ سبک چاپ کنید تا کارت‌ها راحت بریده شوند. در کاربرگ‌های بازنویسی و خلاق، پاسخ‌ها نمونه‌اند و پاسخ‌های مشابه درست است.

راهنمای معلم (۲): چرا این تکالیف اثر می‌گذارند؟

اصل‌ها، بازخورد ۳ دقیقه‌ای و جدول ارزیابی

راهنمای معلم

اصل‌ها: در این بسته چطور اجرا شده؟

کوتاه و منظم — هر تکلیف ۱۰ تا ۱۵ دقیقه است. تمرین کوتاهِ هر روز، از یک تکلیف طولانی و یک‌باره مناسب‌تر است و دانش‌آموز را خسته نمی‌کند.

یادآوری از حافظه — املای چهارمرحله‌ای، نوشتن شعر بدون نگاه و آزمونک، دانش‌آموز را وادار می‌کند آنچه یاد گرفته را از ذهن بیرون بیاورد؛ این کار از دوباره‌خوانی ساده مؤثرتر است.

مرور فاصله‌دار — املا، هجا و شعر در روزهای مختلف و به شکل‌های متفاوت برمی‌گردند (کاربرگ‌ها، دفتر خانه، مرور هفتهٔ دوم، آزمونک). انواع جمله از درس ۱ هم در نگارش مرور می‌شود.

فعال، نه رونویسی — دانش‌آموز می‌سازد، دسته‌بندی می‌کند، غلط پیدا می‌کند، سؤال طراحی می‌کند و از زبان شخصیت می‌نویسد.

سازمان‌دهی ذهن — زنجیرهٔ علت و معلول و جدول شخصیت، به دانش‌آموز کمک می‌کند ماجرای داستان را مرتب و با دلیل بازگو کند.

ربط به زندگی — «ایستگاه تصمیم‌گیری» و دفتر «ایست و فکر»، پیام درس را به موقعیت‌های واقعی بچه‌ها وصل می‌کند.

بازخورد ۳ دقیقه‌ای در کلاس

۱. پاسخنامه را روی تخته یا برگه نشان بدهید و بچه‌ها با مداد قرمز خودشان را تصحیح کنند.

۲. بپرسید: «کدام سؤال برایت سخت بود؟» و فقط همان یک سؤال را توضیح بدهید.

۳. در پایان، هر دانش‌آموز یک ستاره برای «بهتر از دفعهٔ قبل» می‌گیرد؛ مقایسه با خودش، نه با دیگران.

جدول ارزیابی سریع (برای ثبت در دفتر)

معیار	نیاز به تلاش	خوب	عالی
دقت در املا	بیش از ۳ غلط	۱ تا ۳ غلط	بدون غلط
هجا و خوانش درست	کمتر از نیمی درست	بیشتر پاسخ‌ها درست	همه درست و بدون کمک
درک داستان و استدلال	فقط پاسخ‌های کوتاه از متن	پاسخ همراه با دلیل	دلیل روشن و ربط به زندگی
خلاقیت در نگارش و تصمیم‌گیری	فقط تقلید از نمونه	ایده‌های خوب و درست	ایده‌های تازه و متنوع
نظم و انجام به‌موقع	ناقص یا دیرهنگام	کامل	کامل و با دقت و آراستگی

پیشنهاد: برای تکالیف عالی، یک نمونه را روی دیوار کلاس بزنید. شنیده‌شدن و دیده‌شدن، انگیزهٔ دانش‌آموز را بیشتر از نمره بالا می‌برد.

۱ املا (۱): هم‌آوا و غلط‌یاب

تمایز واژه‌های هم‌آوا و پیدا کردن غلط‌های املایی

کاربرگ
☆☆★
زمان: ۱۲ دقیقه

نام و نام‌خانوادگی: ..... کلاس: ..... تاریخ: .....

الف) املای بدون نقطه

نقطهٔ حرف‌ها افتاده‌اند! نقطه‌ها را با مداد بگذار و جمله را درست زیر آن بنویس.

بسمانی سودی ندارد.

.....

ساه ار سدب بسگی حسمگس سد.

.....

ب) هم‌آوا: کدام درست است؟

واژه‌های هم‌آوا، یک‌جور تلفظ می‌شوند اما معنی و املای متفاوت دارند. واژهٔ درست را دور بزن.

۱. رکاب‌دار آنچه دیده بود به ..... شاه رساند. — عرض / ارض

۲. نظامی می‌گوید کم گفتن هر سخن ..... است. — صواب / ثواب

۳. کمک به نیازمندان ..... دارد. — صواب / ثواب

۴. شاه جام را برداشت و ..... آب بنوشد. — خواست / خاست

۵. پادشاه با خشم از جا ..... و رفت. — خواست / خاست

یادآوری: صواب = درست و به‌جا | ثواب = پاداش کار خوب | عرض = پهنا، یا گزارش‌دادن | ارض = زمین | خواست = درخواست کرد | خاست = برخاست

ج) غلط‌یاب

در این فهرست ۵ واژه غلط املایی دارند. دور آن‌ها خط بکش و املای درست را بنویس.

واژه	غلط است؟	املای درست
قسد		
ذلال		
هرارت		
مجال		
منبع		

واژه	غلط است؟	املای درست
اذدها		
پشیمانی		
افصوس		
مالامال		
ظرف		

۲ املا (۲): حرف گم‌شده و املای چهارمرحله‌ای

تمرین واژه‌هایی که غلطشان رایج است

کاربرگ
☆★★
زمان: ۱۲ دقیقه

نام و نام‌خانوادگی: ..... کلاس: ..... تاریخ: .....

د) حرف گم‌شده

از بین حرف‌های پیشنهادی، حرف درست را انتخاب کن و کلمه را کامل بنویس.

کلمهٔ ناقص	حرف‌های پیشنهادی	کلمهٔ کامل
ق□د	ص - س - ث	
□لال	ز - ذ - ظ	
اژ□ها	د - ذ	
م□ال	ج - ح	
□رارت	ح - ه	
اف□وس	س - ص - ث	
□رف	ظ - ز - ض	
منب□	ع - ا	

ه) املای چهارمرحله‌ای

۱) واژه را ببین و بخوان. ۲) پنهانش کن (با کاغذ بپوشان) و از حفظ بنویس. ۳) با واژهٔ اصلی مقایسه کن. ۴) اگر غلط بود، دوباره درست بنویس.

ببین و بخوان	بپوشان و بنویس	تأیید	اگر غلط بود، دوباره بنویس
خشمگین			
رکاب‌دار			
مالامال			
پشیمانی			
سراسیمه			
بی‌درنگ			

و) املای شنیداری (با کمک معلم یا خانواده)

جمله‌ها را بشنو و بنویس. بعد با کتاب مقایسه کن.

۱. .....

۲. .....

۳. .....

۴. .....

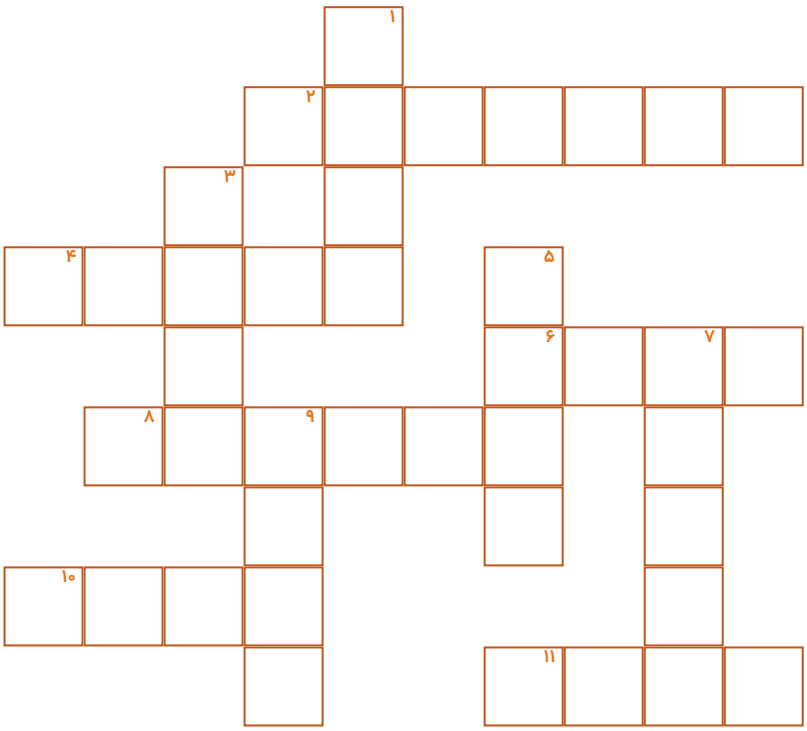
۳ واژگان (۱): جدول متقاطع «هوشیاری»

معنی واژه‌های درس را از روی سرنخ پیدا کن

کاربرگ
☆★★
زمان: ۱۵ دقیقه

نام و نام‌خانوادگی: ..... کلاس: ..... تاریخ: .....

کلمه‌ها از راست به چپ (افقی) و از بالا به پایین (عمودی) نوشته می‌شوند. هر خانه یک حرف است و «آ» در یک خانه می‌آید. عددِ هر خانه شمارهٔ سرنخ است.

افقی ←

۲. اندوه از کاری که کرده‌ایم و دیگر نمی‌شود جبرانش کرد (۷ حرفی)

۴. رنجیده و ناراحت (۵ حرفی)

۶. فرصت (۴ حرفی)

۸. عصبانی (۶ حرفی)

۱۰. چهارپای سواری، مثل اسب (۴ حرفی)

۱۱. صاف و شفاف (۴ حرفی)

عمودی ↓

۱. کسی که نیاز به آب دارد (۴ حرفی)

۳. تیردان؛ جایی که تیرها را در آن می‌گذارند (۴ حرفی)

۵. طنابِ بلندِ حلقه‌دار برای گرفتن حیوان (۴ حرفی)

۷. جانور افسانه‌ای شبیه مارِ بسیار بزرگ (۵ حرفی)

۹. سرچشمه (۴ حرفی)

۳ واژگان (۲): جدول مخفی و متضاد

پیدا کردن واژه‌ها و ساختن متضاد

کاربرگ
☆☆★
زمان: ۱۲ دقیقه

نام و نام‌خانوادگی: ..... کلاس: ..... تاریخ: .....

الف) جدول مخفی

۸ واژهٔ زیر در جدول پنهان‌اند. آن‌ها را از راست به چپ، از بالا به پایین یا مورب (به سمت پایین‌چپ) پیدا کن و دورشان خط بکش.

خشمگین | پشیمانی | اژدها | کمند | مرکب | زلال | افسوس | هلاک

ک	ص	ا	م	گ	و	ح	م	و	ا	پ
ا	د	ر	ق	و	خ	ا	ت	ح	ه	ن
د	پ	ش	م	ش	ص	ج	ر	ص	ل	ه
ا	ش	ر	ا	ژ	د	ه	ا	پ	ا	گ
ا	ی	د	ب	پ	ز	ع	ک	ا	ک	گ
ر	م	ن	ع	م	ب	ل	ع	م	ش	ب
ر	ا	ف	گ	ص	خ	پ	ا	ز	ن	ع
ج	ن	ک	ا	ا	ق	و	ی	ل	ل	د
ا	ی	ج	ا	ف	س	و	س	ج	ح	ع
خ	ش	م	گ	ی	ن	ع	ک	ق	ا	ف
ی	م	ر	ک	ب	ی	ق	ح	ر	ع	خ

ب) متضاد

برای هر واژه، متضاد (واژهٔ مخالف) را پیدا کن و جمله‌ای با هر دو واژه بنویس.

واژه	متضاد	جمله‌ای با هر دو واژه بنویس
تشنه		
زلال		
کم‌گویی		

۳ واژگان (۳): معنی و هم‌خانواده

جور کردن واژه و معنی، ساختن درخت خانواده

کاربرگ
☆★★
زمان: ۱۲ دقیقه

نام و نام‌خانوادگی: ..... کلاس: ..... تاریخ: .....

الف) واژه را به معنی‌اش وصل کن

حرفِ معنیِ درست را در کادر کنار هر واژه بنویس.

۱. کمند ☐
۲. مرکب ☐
۳. زلال ☐
۴. مجال ☐
۵. سراسیمه ☐
۶. بی‌درنگ ☐
۷. مالامال ☐
۸. هلاک کردن ☐

الف) شتاب‌زده و آشفته
ب) لبریز
ج) فرصت
د) بی‌معطلی، فوری
ه) صاف و شفاف
و) چهارپای سواری
ز) طنابِ حلقه‌دار برای گرفتن حیوان
ح) کشتن

ب) درخت خانوادهٔ «تشنه»

کلمه‌های هم‌خانواده از یک ریشه ساخته شده‌اند. از میان کلمه‌های زیر، چهار کلمهٔ هم‌خانواده با «تشنه» را در درخت بنویس.

تشنگی | سیراب | تشنه‌کام | گرسنگی | تشنه‌لب | تشنه‌کامی

تشنه

چالش ★★★: چرا «سیراب» هم‌خانوادهٔ «تشنه» نیست؟ (متضاد بودن با هم‌خانواده بودن فرق دارد.)

ج) خانواده‌ها را کامل کن

خشم	خشمگین ـ خشمناک ـ .....
سخن	سخنران ـ سخنور ـ .....
پشیمان	پشیمانی ـ پشیمان‌شدن ـ .....

۴ دانش زبانی (۱): هجا

واژه‌ها را به بخش‌های کوچک‌تر (هجا) تقسیم کن

کاربرگ
☆★★
زمان: ۱۵ دقیقه

نام و نام‌خانوادگی: ..... کلاس: ..... تاریخ: .....

هجا چیست؟ هجا همان «بخش»های یک واژه است؛ مثل وقتی که واژه را با دست‌زدن می‌گوییم. هر هجا فقط یک صدای مصوت (آ، او، ای یا صداهای کوتاه) دارد.

واژه‌های **یک‌هجایی**: گل، دل، رفت، چید | **دوهجایی**: رفتن، دل‌دار، گل‌کار | **سه‌هجایی**: رفتنی، دل‌داری، گل‌کاری

الف) واژه را تقسیم کن

هر واژه را بلند بگو و با دست بزن. هجاها را با خط تیره جدا کن (مثل: شِ ـ کار) و تعدادشان را بنویس.

واژه	تقسیم به هجا	تعداد هجا
جام		
دشت		
شکار		
کمند		
آهو		
پرنده		
اژدها		
مالامال		
پشیمانی		
سراسیمه		

ب) خانوادهٔ هجا

از روی هر واژهٔ یک‌هجایی، یک واژهٔ دوهجایی و یک واژهٔ سه‌هجایی از همان خانواده بساز. (نمونه: رفت ← رفتن ← رفتنی)

یک‌هجایی	دوهجایی	سه‌هجایی
کار		
دل		
دوست		
گل		

۴ دانش زبانی (۲): خوانش درست

یک نوشته، چند خوانش؛ معنی و جمله راهنمای ماست

کاربرگ
☆★★
زمان: ۱۵ دقیقه

نام و نام‌خانوادگی: ..... کلاس: ..... تاریخ: .....

نکته: در خوانش جمله‌های چندبخشی، گاهی یک واژه را می‌شود به چند شکل خواند. برای درست خواندن باید به معنی جمله فکر کنیم. مثلاً در جملهٔ «شاه، بازی داشت.» دو برداشت ممکن است: «یک باز (پرنده‌ی شکاری) داشت» یا «بازی (مسابقه) داشت».

الف) خوانش درست را دور بزن

هر جمله را بخوان. با توجه به معنی جمله، خوانش درست را دور بزن.

۱. باز پر زد و آب جام را ریخت. — پَر (بال) / پُر (لبریز)

۲. جام را از آبِ چشمه پر کن. — پَر (بال) / پُر (لبریز)

۳. باد به گرد او نمی‌رسید. — گرد (غبار) / گِرد (دور، اطراف)

۴. بچه‌ها دور معلم گرد آمدند. — گرد (غبار) / گِرد (دور، اطراف)

۵. ملک به شکار رفت. — مَلِک (پادشاه) / مَلَک (فرشته)

۶. در قصه، ملکِ بال‌دار از آسمان آمد. — مَلِک (پادشاه) / مَلَک (فرشته)

ب) یک جمله، دو معنی

جملهٔ «شاه، بازی داشت.» را به دو شکل روشن بنویس تا معنی‌اش مشخص شود.

معنی اول (پرنده‌ی شکاری):

.....

معنی دوم (ورزش و مسابقه):

.....

چالش ★★★: برای هر دو خوانش واژهٔ «گرد» (گرد و گِرد) یک جملهٔ تازه بساز.

.....

.....

۴ دانش زبانی (۳): کارت‌های هجا

ببُر، شمار، بچسبان و واژه بساز

کاربرگ
☆★★
زمان: ۱۵ دقیقه

نام و نام‌خانوادگی: ..... کلاس: ..... تاریخ: .....

۱) کارت‌ها را روی خطچین ببر. ۲) هر واژه را بلند بگو و هجاهایش را با دست بشمار. ۳) کارت را در ستون درست بچسبان.

اژدها	شاه	پشیمانی
تشنه	دشت	سراسیمه
چشمه	جام	مالامال
پادشاهی	کمند	پرنده

الف) کارت‌ها را بچسبان

۱ هجا	۲ هجا	۳ هجا	۴ هجا

ب) هجاها را کنار هم بگذار

۱. مَر + گَب = ...

۲. پَ + رَن + دِه = ...

۳. سَ + را + سی + مِه = ...

۴. تَش + نِه = ...

۵ شعر «سخن» (۱): فهم شعر

واژه‌ها، معنی بیت‌ها و تصویرهای شاعر (نظامی)

کاربرگ
☆★★
زمان: ۱۵ دقیقه

نام و نام‌خانوادگی: ..... کلاس: ..... تاریخ: .....

الف) واژه‌های شعر

۱. صواب	الف) مروارید
۲. زلال	ب) درست و به‌جا
۳. ملال	ج) کم
۴. گزیده	د) دل‌تنگی و خستگی
۵. دُر	ه) برگزیده
۶. اندک	و) صاف و شفاف

ب) معنی بیت‌ها

آغاز هر بیت را به معنی‌اش وصل کن. حرف معنی را در کادر بنویس. (یکی از معنی‌ها اضافه است!)

۱. «با اینکه سخن به لطف آب است ...»	الف) حتی آب زلال هم اگر زیاد نوشیده شود، خسته‌کننده می‌شود.
۲. «آب ار چه همه زلال خیزد ...»	ب) هرچند سخن مثل آب لطیف است، کم گفتن هر سخن بهتر است.
۳. «کم گوی و گزیده گوی، چون دُر ...»	ج) یک دستهٔ کوچک گل خوش‌بو از انبوهی گیاه بهتر است.
۴. «یک دسته گلِ دماغ‌پرور ...»	د) هرچه بیشتر حرف بزنی، بهتر است.
	ه) سخن کم و برگزیده بگو؛ مثل مروارید، اثری بزرگ دارد.

ج) تصویرهای شاعر

تصویر	دربارهٔ سخن چه می‌گوید؟
آب	
دُر (مروارید)	
دستهٔ گل	

د) پیام شعر

پیام شعر را در یک جمله بنویس و یک مثال از زندگی خودت بیاور:

.....

.....

۵ شعر «سخن» (۲): بخوان و حفظ کن

کلمهٔ گم‌شده، قافیه و آزمون حافظه

کاربرگ
☆★★
زمان: ۱۵ دقیقه

نام و نام‌خانوادگی: ..... کلاس: ..... تاریخ: .....

الف) کلمه‌های گم‌شده

شعر را چند بار بلند بخوان. بعد کلمه‌های گم‌شده را از فهرست پیدا کن و در جای خالی بنویس.

خرمن | ملال | دُر | آب | گل | لاف | صواب | زلال | خشت | گزیده

۱. با اینکه سخن به لطف ☐ است ❋ کم گفتن هر سخن، ☐ است

۲. آب ار چه همه ☐ خیزد ❋ از خوردن پر، ☐ خیزد

۳. کم گوی و ☐ گوی، چون ☐ ❋ تا ز اندک تو، جهان شود پر

۴. ☐ از سخن چو دُر توان زد ❋ آن ☐ بود که پر توان زد

۵. یک دسته ☐ دماغ‌پرور ❋ از ☐ صد گیاه، بهتر

نظامی

ب) قافیه‌یاب

واژه‌ای را پیدا کن که در شعر با هر واژه قافیه است (آخر دو مصراع یک بیت).

واژه		هم‌قافیه با آن
آب	←	
زلال	←	
دُر	←	

ج) آزمون حافظه

کتاب را ببند! مصراع اولِ هر بیت را از حفظ بنویس. بعد با کتاب مقایسه کن و اگر غلط بود دوباره بنویس.

۱. .....

۲. .....

۳. .....

۴. .....

۵. .....

۶ درک مطلب: داستان «هوشیاری»

پیدا کن، حدس بزن، دلیل بیاور؛ و خودت سؤال بساز

کاربرگ
☆★★
زمان: ۱۵ دقیقه

نام و نام‌خانوادگی: ..... کلاس: ..... تاریخ: .....

سطح ۱ – جواب در متن است

۱. وقتی رکاب‌دار به پادشاه رسید، چه دید؟

۲. آب چشمه چرا زهرآلود بود؟

سطح ۲ – بین خط‌ها را بخوان

۳. باز چرا دو بار آب جام را ریخت؟ (دلیل را از ماجرای داستان نتیجه بگیر.)

۴. پادشاه چه شخصیتی داشت؟ با استفاده از متن دلیل خود را بیان کن.

سطح ۳ – نظر تو

۵. هدف نویسنده از بیان جملهٔ «پشیمانی سودی ندارد» چیست؟

۶. به نظر تو چه شرایطی برای تصمیم‌گیری لازم است؟ ۳ مورد بنویس.

شخصیت‌ها

شخصیت	کاری که کرد	ویژگی او (با دلیل)
شاه		
باز		
رکاب‌دار		

سؤال‌ساز: تو معلم باش!

دربارهٔ داستان یک سؤال بساز که جوابش در متن نباشد و دوستت باید فکر کند (با «چرا»، «اگر» یا «به نظر تو» شروع کن).

سؤال من:

جواب دوستم:

۷ علت و معلول (۱): زنجیرهٔ رویدادها

ترتیب رویدادها، چرایی و «اگر … آن‌گاه»

کاربرگ
☆★★
زمان: ۱۵ دقیقه

نام و نام‌خانوادگی: ..... کلاس: ..... تاریخ: .....

الف) ترتیب رویدادها

رویدادهای داستان به‌هم ریخته‌اند. شمارهٔ ۱ تا ۶ را به ترتیب رخ دادن در کادر کنار هر رویداد بنویس.

- [ ] رکاب‌دار بالای کوه رفت و اژدهای مرده و آب زهرآلود را دید.
- [ ] شاه تشنه شد و از آب چکیدهٔ کوه جام را پر کرد.
- [ ] شاه فهمید باز او را نجات داده است، اشک ریخت و پشیمان شد.
- [ ] شاه در پی آهو تاخت و از همراهان جدا شد.
- [ ] شاه از شدت تشنگی خشمگین شد و باز را کشت.
- [ ] باز دو بار آب جام را ریخت.

ب) چرا؟

هر جمله را با یک دلیل از داستان کامل کن.

۱. باز آب جام را ریخت، زیرا …

.....

۲. شاه باز را کشت، چون …

.....

۳. شاه گریست و پشیمان شد، چون …

.....

ج) اگر … آن‌گاه

اگر شاه پیش از خشم‌گرفتن، یک لحظه می‌ایستاد و فکر می‌کرد، داستان چه تغییری می‌کرد؟ یک پایان تازه بنویس.

.....

.....

.....

۷ علت و معلول (۲): ایستگاه تصمیم‌گیری

از داستان تا زندگی خودم

کاربرگ
★★★
زمان: ۱۵ دقیقه

نام و نام‌خانوادگی: ..... کلاس: ..... تاریخ: .....

شاه بدون فکر تصمیم گرفت و پشیمان شد. برای اینکه ما این اشتباه را نکنیم، چهار گام ساده داریم:

۱ ایست!
آرام شو و چند نفس عمیق بکش.

۲ بپرس
چه اتفاقی افتاده؟ چه چیزی را نمی‌دانم؟

۳ فکر کن
اگر عجله کنم چه می‌شود؟ اگر صبر کنم چه؟

۴ تصمیم بگیر
حالا بهترین کار کدام است؟

الف) سه موقعیت

برای هر موقعیت، گام‌ها را بنویس.

موقعیت	اگر عجله کنم، چه می‌شود؟	چه چیزی را باید بپرسم یا بدانم؟	تصمیم من
دفتر تو را کسی برداشته و صفحه‌اش پاره شده است. عصبانی هستی.			
دوستت می‌گوید فلانی پشت سرت حرف بدی زده است.			
نمرهٔ آزمون‌ات کم شده و دلت می‌خواهد کتاب را پرت کنی.			

ب) نشانک «ایست!»

روی کارت زیر یک نشانک بساز که تو را به یاد «ایست و فکر» بیندازد: یک نقاشی بکش و یک جملهٔ کوتاه بنویس. بعد آن را ببُر و در کتابت بگذار.

ایست!

.....

.....

۷ علت و معلول (۳): نگارش خلاق

از زبان یک شخصیت بنویس

کاربرگ
★★★
زمان: ۲۰ دقیقه

نام و نام‌خانوادگی: ..... کلاس: ..... تاریخ: .....

یکی از دو موضوع را انتخاب کن و بنویس. (۱) نامهٔ باز به شاه، اگر می‌توانست حرف بزند. (۲) گفت‌وگوی رکاب‌دار و شاه، وقتی شاه می‌خواهد جام را بنوشد.

موضوع انتخابی من: .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

چهار نوع جمله در نوشتهٔ من

در نوشته‌ات از هر نوع جمله دست‌کم یک نمونه آورده‌ای (درس ۱). نمونه‌ها را اینجا بنویس.

خبری: .....

پرسشی: .....

امری: .....

عاطفی: .....

من نوشته‌ام را بازبینی کردم

نقطه، ویرگول و علامت پرسش را گذاشته‌ام.	○
املای دست‌کم سه واژهٔ درس را درست نوشته‌ام.	○
پیام «پشیمانی سودی ندارد» در نوشته‌ام دیده می‌شود.	○

چالش ★★★: داستان را در چهار کادر نقاشی کن و زیر هر کادر یک جمله بنویس.

۸ تکلیف خانه (۱): دفتر «ایست و فکر»

هر روز ۵ دقیقه؛ تمرین تصمیم‌گیری هوشیارانه

تکلیف خانه
☆☆★
زمان: ۵ دقیقه

نام و نام‌خانوادگی: ..... کلاس: ..... تاریخ: .....

هر روز یک لحظه را که دلت می‌خواست زود واکنش نشان بدهی بنویس. بنویس چه کردی یا چه می‌کنی تا «ایست و فکر» کنی، و نتیجه چه شد. اگر چنین لحظه‌ای نبود، موقعیتی را که ممکن است پیش بیاید تصور کن.

روز	آن لحظه چه بود؟	ایست و فکر: چه کردم؟	نتیجه
روز ۱			
روز ۲			
روز ۳			
روز ۴			
روز ۵			

گفت‌وگوی خانوادگی (امضای والدین)

از یکی از اعضای خانواده بپرس: «یک بار که زود تصمیم گرفتی و بعدش فهمیدی بهتر بود فکر کنی، چه شد؟ چه یاد گرفتی؟» پاسخ او را بنویس.

.....

.....

.....

امضای والدین: ..... نظر والدین: .....

۸ تکلیف خانه (۲): حفظ ۵ روزه و هجاشکار

شعر «سخن» را حفظ کن و در خانه هجا شکار کن

تکلیف خانه
☆★★
زمان: ۱۰ دقیقه

نام و نام‌خانوادگی: ..... کلاس: ..... تاریخ: .....

الف) حفظ ۵ روزه

هر روز بخش خواسته‌شده را چند بار بخوان، بعد کتاب را ببند و از حفظ بگو. وقتی توانستی، دایره‌ها را علامت بزن.

روز	بخش حفظ	از حفظ گفتم	بدون غلط
روز ۱	بیت ۱ و ۲	○	○
روز ۲	بیت ۳	○	○
روز ۳	بیت ۴ و ۵	○	○
روز ۴	مرور ۱ تا ۵ بدون نگاه به کتاب	○	○
روز ۵	خواندن شعر برای یکی از اعضای خانواده	○	○

شنوندهٔ شعر (امضا): .....

ب) هجاشکار

شش چیز در خانه یا مسیر مدرسه پیدا کن، نامشان را بنویس و با دست‌زدن هجاهایشان را بشمار. دست‌کم یک واژهٔ یک‌هجایی، یک دوهجایی و یک سه‌هجایی پیدا کن.

نام چیز	تقسیم به هجا	تعداد	تأیید

۹ آزمونک پایانی و خودارزیابی

سنجش آنچه یاد گرفتی (بدون نگاه به کتاب)

کاربرگ
☆★★
زمان: ۱۲ دقیقه

نام و نام‌خانوادگی: ..... کلاس: ..... تاریخ: .....

گزینهٔ درست را دور بزن.

۱. املای درست کدام است؟

الف قسد
ب قصد
ج غصد

۲. املای درست کدام است؟

الف حرارت
ب هرارت
ج حرارط

۳. «کم گفتن هر سخن ... است.» کدام واژه درست است؟

الف صواب
ب ثواب
ج سواب

۴. «مجال» یعنی ...

الف آشفتگی
ب فرصت
ج شکار

۵. متضاد «زلال» کدام است؟

الف گل‌آلود
ب صاف
ج سرد

۶. واژهٔ «پشیمانی» چند هجا دارد؟

الف ۳
ب ۴
ج ۵

۷. کدام واژه دوهجایی است؟

الف شاه
ب کمند
ج اژدها

۸. در جملهٔ «جام را پر کن.» «پر» یعنی ...

الف بال
ب لبریز
ج پرنده

۹. هدف نویسنده از «پشیمانی سودی ندارد» کدام است؟

الف باید همیشه شکار کرد
ب پیش از عمل، آرام شویم و فکر کنیم
ج باید با باز مهربان بود

۱۰. پیام مشترک شعر «سخن» کدام است؟

الف هرچه بیشتر بگوییم بهتر است
ب سخن کم و سنجیده ارزش دارد
ج آب بیشتر بنوشیم

خودارزیابی من

من می‌توانم ...	خوب	کمی	هنوز نه
املای واژه‌های درس را درست بنویسم	○	○	○
معنی واژه‌های تازه را بگویم	○	○	○
واژه‌ها را به هجا تقسیم کنم	○	○	○
پیام داستان را با زبان خودم بگویم	○	○	○
شعر «سخن» را از حفظ بخوانم	○	○	○

یک چیز که از این درس خیلی یاد گرفتم:

.....

یک چیز که هنوز باید تمرین کنم:

.....

جدول ثبت تکالیف درس ۳

ویژهٔ معلم

ویژهٔ معلم

برای هر دانش‌آموز: ✓ انجام شد، ✗ انجام نشد، ★ عالی.

#	نام دانش‌آموز	املا ۱	املا ۲	واژگان	هجا و خوانش	شعر	درک مطلب	علت و تصمیم	دفتر ایست	آزمونک
۱										
۲										
۳										
۴										
۵										
۶										
۷										
۸										
۹										
۱۰										
۱۱										
۱۲										
۱۳										
۱۴										
۱۵										
۱۶										
۱۷										
۱۸										
۱۹										
۲۰										
۲۱										
۲۲										
۲۳										
۲۴										

پاسخنامهٔ معلم (۱): املا و جدول متقاطع

کاربرگ‌های ۱ تا ۳

پاسخنامه

کاربرگ ۱

الف) بدون نقطه

پشیمانی سودی ندارد.
شاه از شدت تشنگی خشمگین شد.

ب) هم‌آوا

۱) عرض | ۲) صواب | ۳) ثواب | ۴) خواست | ۵) خاست

ج) غلط‌یاب

قسد ← **قصد** | ذلال ← **زلال** | هرارت ← **حرارت** | اذدها ← **اژدها** | افصوس ← **افسوس**

درست بودند: مجال، منبع، پشیمانی، مالامال، ظرف.

کاربرگ ۲

د) حرف گم‌شده

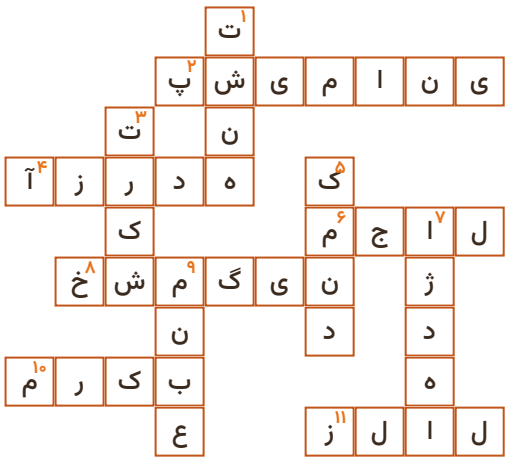
قصد | زلال | اژدها | مجال | حرارت | افسوس | ظرف | منبع

(حرف‌های درست به ترتیب: ص، ز، د، ج، ح، س، ظ، ع)

و) املای شنیداری (معلم بخواند)

۱. پشیمانی سودی ندارد.
۲. رکاب‌دار سراسیمه از کوه پایین آمد.
۳. شاه از شدت تشنگی خشمگین شد.
۴. کم‌گوی و گزیده‌گوی، چون دُر.

کاربرگ ۳ — جدول متقاطع (حل‌شده)

افقی: ۲) پشیمانی ؛ ۴) آزرده ؛ ۶) مجال ؛ ۸) خشمگین ؛ ۱۰) مرکب ؛ ۱۱) زلال

عمودی: ۱) تشنه ؛ ۳) ترکش ؛ ۵) کمند ؛ ۷) اژدها ؛ ۹) منبع

پاسخنامهٔ معلم (۲): واژگان

کاربرگ ۳ (ادامه)

پاسخنامه

جدول مخفی (حل‌شده)

ک	ص	ا	م	گ	و	ح	م	و	ا	پ
ا	د	ر	ق	و	خ	ا	ت	ح	ه	ن
د	پ	ش	م	ش	ص	ج	ر	ص	ل	ه
ا	ش	ر	ا	ژ	د	ه	ا	پ	ا	گ
ا	ی	د	ب	پ	ز	ع	ک	ا	ک	گ
ر	م	ن	ع	م	ب	ل	ع	م	ش	ب
ر	ا	ف	گ	ص	خ	پ	ا	ز	ن	ع
ج	ن	ک	ا	ا	ق	و	ی	ل	ل	د
ا	ی	ج	ا	ف	س	و	س	ج	ح	ع
خ	ش	م	گ	ی	ن	ع	ک	ق	ا	ف
ی	م	ر	ک	ب	ی	ق	ح	ر	ع	خ

متضاد، معنی و هم‌خانواده

متضاد تشنه ← سیراب | زلال ← گل‌آلود (یا تیره) | کم‌گویی ← پرگویی (یا زیاده‌گویی)

معنی‌ها ۱ـز | ۲ـو | ۳ـه | ۴ـج | ۵ـالف | ۶ـد | ۷ـب | ۸ـح

درخت «تشنه» تشنگی، تشنه‌کام، تشنه‌لب، تشنه‌کامی.

چالش: «سیراب» متضاد «تشنه» است و از ریشهٔ آن نیست؛ هم‌خانواده‌ها از یک ریشه ساخته می‌شوند.

خانواده‌ها (نمونه) خشم: خشم‌آلود | سخن: سخن‌گو، سخن‌دان | پشیمان: پشیمان‌تر، پشیمان‌کننده

پاسخنامهٔ معلم (۳): هجا، خوانش و شعر

کاربرگ‌های ۴ و ۵

پاسخنامه

هجا (کاربرگ ۴ — الف و ب)

جام: جام (۱) | دشت: دشت (۱) | شکار: شِ ـ کار (۲) | کمند: ک ـ مَند (۲) | آهو: آ ـ هو (۲) | پرنده: پَ ـ رَن ـ دِه (۳) | اژدها: اژ ـ دَ ـ ها (۳) | مالامال: ما ـ لا ـ مال (۳) | پشیمانی: پِ ـ شی ـ ما ـ نی (۴) | سراسیمه: سَ ـ را ـ سی ـ مِه (۴)

خانواده (نمونه) کار ← کارگر ← کارگری | دل ← دلبر ← دلبری | دوست ← دوستی ← دوستانه | گل ← گلدان ← گلدانی

خوانش درست (کاربرگ ۴)

۱) پَر (بال) | ۲) پُر (لبریز) | ۳) گَرد (غبار) | ۴) گِرد (دور، اطراف) | ۵) مَلِک (پادشاه) | ۶) مَلَک (فرشته)

ب) یک جمله، دو معنی (نمونه) «شاه یک باز (پرنده‌ی شکاری) داشت.» / «شاه (امروز) بازی و مسابقه داشت.»

کارت‌های هجا و ساخت واژه

۱ هجا شاه، دشت، جام

۲ هجا تشنه (تَش ـ نِه)، کمند (ک ـ مَند)، چشمه (چَش ـ مِه)

۳ هجا پرنده (پَ ـ رَن ـ دِه)، اژدها (اژ ـ دَ ـ ها)، مالامال (ما ـ لا ـ مال)

۴ هجا سراسیمه (سَ ـ را ـ سی ـ مِه)، پشیمانی (پِ ـ شی ـ ما ـ نی)، پادشاهی (پا ـ د ـ شا ـ هی)

هجاها را کنار هم بگذار مرکب | پرنده | سراسیمه | تشنه

شعر «سخن» (کاربرگ ۵)

واژه‌ها صواب ← ب | زلال ← و | ملال ← د | گزیده ← ه | دُر ← الف | اندک ← ج

معنی بیت‌ها ۱ ← ب | ۲ ← الف | ۳ ← ه | ۴ ← ج (د اضافه است)

کلمه‌های گم‌شده ۱) آب، صواب | ۲) زلال، ملال | ۳) گزیده، دُر | ۴) لاف، خشت | ۵) گل، خرمن

قافیه آب ← صواب | زلال ← ملال | دُر ← پر

تصویرها آب: سخن لطیف است ولی زیادش ملال می‌آورد | دُر: سخن کم و برگزیده، ارزشمند و اثرگذار | دستهٔ گل: کم ولی خوب، بهتر از زیادِ کم‌ارزش است.

پاسخنامهٔ معلم (۴): درک مطلب، تصمیم‌گیری و آزمونک

کاربرگ‌های ۶ تا ۹

پاسخنامه

درک مطلب (کاربرگ ۶)

۱	باز را کشته و شاه را تشنه دید.
۲	آب دهان اژدهایی که بر لب چشمه مرده بود، با آب چشمه مخلوط می‌شد.
۳	چون آب زهرآلود بود و باز می‌خواست جان شاه را نجات دهد (پاسخ مشابه درست است).
۴	تندخو و عجول: از شدت تشنگی خشمگین شد و بدون فکر باز را کشت. (اهل پشیمانی و وجدان هم بود؛ به باز علاقه داشت و او را خودش تربیت می‌کرد.)
۵	هشدار دادن که در خشم و عجله تصمیم نگیریم، چون بعضی پشیمانی‌ها جبران نمی‌شوند.
۶	نمونه: آرام بودن، جمع‌آوری اطلاعات، فکر کردن به نتیجه، مشورت، پرهیز از خشم.
شخصیت‌ها	شاه: باز را کشت ← زودخشم و عجول | باز: آب را ریخت ← وفادار و دلسوز | رکاب‌دار: بالای کوه رفت، چشمه را دید و گزارش داد ← هوشیار و دقیق.

علت و معلول (کاربرگ ۷)

ترتیب	به ترتیب جمله‌های کاربرگ: ۵ ـ ۲ ـ ۶ ـ ۱ ـ ۴ ـ ۳
چرا؟ (نمونه)	۱) آب زهرآلود بود و باز می‌خواست شاه را نجات دهد. ۲) از شدت تشنگی خشمگین شد و دلیل کار باز را نمی‌دانست. ۳) فهمید باز بی‌گناه بوده و او را بی‌دلیل کشته است.
اگر … آن‌گاه	پاسخ آزاد؛ به منطق دلیل توجه کنید (مثلاً شاه صبر می‌کرد، رکاب‌دار می‌رسید و ماجرا روشن می‌شد).

ایستگاه تصمیم‌گیری، نگارش و تکلیف خانه

پاسخ‌ها آزادند. معیار: آیا دانش‌آموز چهار گام «ایست، بپرس، فکر کن، تصمیم بگیر» را به کار برده؟ آیا در نگارش از هر نوع جمله (خبری، پرسشی، امری، عاطفی) یک نمونه آورده؟ در هجاشکار، تعداد هجاها را با دست‌زدن بررسی کنید.

آزمونک (کاربرگ ۹)

۱ـب | ۲ـالف | ۳ـالف | ۴ـب | ۵ـالف | ۶ـب | ۷ـب | ۸ـب | ۹ـب | ۱۰ـب

نکتهٔ آخر: اگر دانش‌آموزی غلط‌های زیاد داشت، نگران نشوید. فقط همان یک بخش (مثلاً املا یا هجا) را در هفتهٔ دوم دوباره با او کار کنید.